

сприйняття громадою екологічних ідей, особливо житла з низьким споживанням енергії, розвитку позитивної енергії, а також практики відновлюваної енергії в цілому, і тут знову європейські міські моделі добре підходять до нашого часу.

Список використаних джерел

1. Green cities of Europe: global lessons on green urbanism (2012) / edited by Timothy Beatley. Washington: Island Press. 234 p.
2. Planning Cities with Nature Theories, Strategies and Methods (2019) / Editors Fabiano Lemes de Oliveira, Ian Mell. Cham: Springer Nature Switzerland. 285 p.

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ЛАНДШАФТИ МІСТЕЧКА ПЕЧЕРА

Олексієнко А.П., магістрантка 1 курсу,

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

Долина Південного Бугу як регіон дослідження, де активне рекреаційне освоєння природних умов і ресурсів розпочалося з XVIII ст., є достатньо репрезентативною територією для дослідження антропогенних та етнокультурних ландшафтів. Модельним містечком може бути Печера, розташована у середній течії Південного Бугу.

У районі містечка Печера є сформовані рекреаційні ландшафти, де виділено рекреаційну смугу кліматотерапевтичного призначення. Незначні за площею (до 40 га), хвойно-широколистяні сильнофітонцидні, естетично привабливі лісові масиви сконцентровані тут на схилах долини Південного Бугу [2]. Вони органічно доповнюються етнокультурними ландшафтами у містечку Печера. Територія багата на природні та історико-культурні ресурси, які створені під впливом польської, української та єврейської культур.

З кінця XVIII ст. до 1920 р. Печера була волосним центром і відносилося до Брацлавського повіту Кам'янець-Подільської губернії. Внаслідок змін в

адміністративно-територіальному поділі регіону, а саме через поділ території України на округи, 1 квітня 1923 року Печерську волость було ліквідовано. Печера стала центром сільської ради, до якої увійшло сусіднє село Даньківка, й була включена до складу Тульчинської округи Шпиківського району [3]. У 1957 році, внаслідок укрупнення населених пунктів, с. Даньківка та її землі були приєднані до Печери й стали вважатися одним селом – Печерою. У складі Шпиківського району Печера та населені пункти Печерської сільської ради перебували до 1963 року. Після ліквідації Шпиківського району землі Печерської сільської ради були включені до складу Тульчинського району Вінницької області.

Поєднання натуральних й етнокультурних ландшафтів сприяло формуванню парків як частини польської садиби Потоцьких. У межах ділянки розташовані 3 заповідних об'єкти, два з яких – парки (табл. 1).

Таблиця 1

Природно-заповідний фонд ділянки «Печера» [за 1]

Тип фонду	Назва	Площа, га	Характеристика
Ландшафтний заказник місцевого значення	Прибузький	62,3	Заснований згідно з рішенням 13 сесії облради від 26.12.1997 р. Розташований вздовж р. Південний Буг у межах Печерської сільської Ради. Долина річки з окремими виходами гранітних порід на поверхню. У трав'яному покриві переважає рослинність: горицвіт, сон-трава, котячі лапки, конюшина біла.
Парк садово-паркового мистецтва місцевого значення	Печерський парк	20,0	Заснований згідно з Постановою колегії Держкомприроди з охорони природи № 49 від 17.12.1984. Розташований у с. Печера. Парк засновано в кінці XVII ст. На території зростає 60 видів і форм дерев та чагарників, які розташовані на корінних схилах р. Південний Буг, русло якої в районі паркової зони заповнене численними порогами. У парку збереглася алея 250-річних лип, а також будинок костелу – пам'ятник архітектури.

На окрему увагу заслуговує Печерський парк, який був закладений в 1682 році. До своїх нових хазяїв (Свейковських), він був прямокутної форми, з численними липовими алеями. Ще й зараз тут можна зустріти дерева, які збереглися від ранніх насаджень. З 1842 року Печера стала власністю Потоцьких. У XVIII сторіччі ширилась мода на пейзажні парки, й Потоцькі не рахувалися з коштами аби переобладнати ландшафт за своїм смаком. Правобережжя вздовж Південного Бугу було розбито на алеї, обсаджено липами, композиційно розростались ясени, бук, горіх. Його сучасна площа складає 26 гектарів. До 1964 року він був складовою частиною Печерського парку, від якого відділявся лише Південним Бугом. В парку зростають найкрупніші в Україні екземпляри ялини східної. Є насадження сосни чорної, дубу звичайного, горобини, ялини колючої, липи, клену. Від брами до палацу вела 500-метрова алея, обсаджена чотирма рядами старих лип. Правою та лівою стороною були розташовані газони. Від головної алеї бічні відходили у різні сторони: одна – до стайні, друга – до мурованої каплиці [1]. У печерському парку зберігся так званий останній архітектурний спалах минулих часів: стилізований під романтичну архітектуру мавзолей.

Парк має частково регулярну структуру, частково – ландшафтну. Перша – площинна, розташована перед палацом і схилами Південного Бугу, друга – на крутому схилі долини. Частина парку нерегулярного типу була розташована на гранітній кручі. По ній було прокладено стежку, яка переходила у сходи, декоровані скульптурами з білого мармуру і доходила до мурованого містка (до нашого часу не зберігся) і до русла Південного Бугу.

Тому до нашого часу не збереглося й половини сакральних споруд містечка, які були тут до 1917 р. (табл. 2) (окремі з них функціонують і сьогодні), а більшість з тих, що залишилися – потребують капітального ремонту.

Основними критеріями оптимізованості та раціонального використання етнокультурних ландшафтів Печери є: збереження існуючого пріоритетного напрямку використання території при збільшенні режиму охорони окремих ділянок; збереження композиційного замислу та історичної цілісності території; збереження та відновлення сформованих ландшафтно-архітектурних

особливостей парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва; доцільне територіальне співвідношення функціональних зон.

Таблиця 2

Сакральні споруди, які існували на території Печери до 1917 р. [за 1]

Назва храму	Рік заснування	Коментарі
Каплиця (функціонує по сьогодні)	1904	Мавзолей є каплицею, що має в плані латинський хрест. Високі щипці з трьох сторін підіймаються над абсолютно однаковими романськими порталами, з яких бічні обрамляють вітражні вікна, а західний - головний вхід.
Костел	1793	Каплиця діяла в 1850 р., приписана до костелу у Немирові. Д.В. Малаков про нього не згадує – напевно, не зберігся. На плані містечка (1862) теж не вказаний.
Церква Різдва Богородиці (функціонує по сьогодні)	1764	Церква Різдва Богородиці – дерев'яна триверха. В 1838 р. прибудовано притвор з заходу. В 1865 р. проти західних дверей збудована кам'яна дзвіниця з фундаменту колишнього палацу над скелею. В 1869 р. прибудовано ризницю. Сліди валів, ровів, в'їзних воріт легко вгадуються на вершині кручі, навислої над річкою.

Список використаних джерел

1. Воловик В. М. Етнокультурні ландшафти: регіональні структури і природокористування. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2013. 464 с.
2. Географія Вінницької області: проб. навч. посіб. для середньої школи / ред. Г. І. Денисик, Л. Ф. Жовнір. Вінниця: Гіпаніс, 2004. 306 с.
3. Кошопал О.Ф. Історія Печери. Вінниця, 2011. 432 с.

**ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА
ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ БРАЦЛАВА**

Шамайда Д.А., магістр 1 курсу,

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

Для управління та охорони етнокультурних ландшафтів оптимальним є створення регіональних ландшафтних парків, які є природоохоронними